

Paavo Ahava

Vapaus- ja heimosotamuistelmia
vuosilta 1918 – 1922

KARJALAN
SIVISTYSSEURA

Vapaus- ja heimosotamuistelmia vuosilta 1918 – 1922

Paavo Ahava

Karjalan Sivistysseura ry

ekirja 2014

www.karjalansivistysseura.fi

ISBN 978-952-68206-2-0

Sisällys

Julkaisijan alkusanat

Esipuhe

Vapauskota

Aunuksen retki 1919

Vienan retkiä 1920–1921

Karjalan metsäsissien retki 1921–1922

Julkaisijan alkusanat

Paavo Ahava nuoremman vapaussodan ja heimosotaretkien aikaiset käsin kirjoitetut muistelmat ovat löytyneet Karjalan Sivistysseuran arkistosta. Ne tulevat nyt ensi kerran julkaistua osana seuran sähköisten julkaisujen sarjaa. Tekstiä on toimitettu varovasti ja valikoiden. Kirjoitusvirheitä on hieman korjailtu lukemisen helpottamiseksi, mutta itse sisältöä ei ole muutettu.

Kirjoittajan poika Paavo Ahava on kirjoittanut esipuheeksi taustatietoa Ahavan suvun vaiheista ja isänsä lyhyen elämäkerran. Tästä hänelle lämpimät kiitokset.

Lokakuussa 2014

Karjalan Sivistysseura ry

Esipuhe

Karjalan Sivistysseura on pyytänyt minulta kommentteja isäni lentokonemekaanikko Paavo Ahavan nuoremman Utissa 7.3.1936 päiväämiin vapaus- ja heimosotamuistelmiin, jotka ovat löytyneet seuran arkistosta.

Uhtualla vuonna 1872 syntynyt isoisäni, Paavo Ahava vanhempi oli alkanut jo viidentoista ikäisenä kantamaan huolta heimonsa tilasta. Oulun läänin kokoisessa Vienassa, jota asutti yksinomaan karjalan kieltä puhuva pieni Vienan kansa, ei ollut ainuttakaan kansankielistä koulua eikä edes yhtään maantietä. Paavo Ahava asetti päämääräkseen nostaa vienalaiset syvästä henkisestä ja taloudellisesta ahdingosta, pelastaa heidät suurvenäläisen valtaväestön raskaan ikeen alta.

Vartuttuaan nuorukaiseksi Ahava jo puuhasi Uhtualle suomenkielistä lainakirjastoa ja suunnitteli kansankielisten koulujenkin aikaansaamista. Hän oivalsi kuitenkin pian, että vienalaisten kansalliset tavoitteet onnistuisivat vain Suomesta saatavalla tuella ja että niiden ajaminen luontuisi parhaiten Suomesta käsin. Siksi hän muutti vuonna 1900 perheineen Uhtualta Kuusamoon. Varmistaakseen itselleen riippumattoman taloudellisen aseman hän aloitti siellä molemmille puolen rajaa ulottuvan kauppaja-pienteollisuustoiminnan.

Paavo Ahava vanhemman tekemästä aloitteesta vialaaiskauppiat perustivat Tampereella vuonna 1906 kansallisten hankkeidensa ajamista varten Wienin Karjalaisten Liiton. Suomen sivistyneistö tuli alusta alkaen niin henkisesti kuin taloudellisestikin tukemaan seuran ajamia hankkeita. Toistasataa vuotta vanha yhdistys on hengissä ja voi hyvin, sen nimi vaan on vuonna 1917 vaihtunut Karjalan Sivistysseuraksi. Tätä nykyä seura toimii yhdyssiteenä sekä perinne- ja kulttuurifoorumina niin Suomessa kuin itärajamme takana ja muuallakin maailmassa elävien karjalanheimolaisten välillä.

Ahavan perhe, taustalla asepuvussa muistelmien kirjoittaja Paavo Ahava nuorempi.

Syynä siihen, että suomalaiset talvi- ja jatkosodan veteraanit eivät ole suostuneet paljon sodistaan puhumaan, on arvioitu olleen heidän rankat ja kauhun täyttämät rintamakokemuksensa. Omat vahvat vaikuttimensa

vaikenemiseen etenkin "vaaran vuosina" oli myös heimosotureilla, niillä miehillä, jotka jo pari vuosikymmentä ennen talvisotaa vuosina 1918-1919 olivat osallistuneet rajantakaisten karjalaisten heimojen vapauttamiseen tähdänneisiin Vienan ja Aunuksen retkiin. Äärivasemmisto halusi lyödä heihin vahvan poliittisen leiman. Kaikkein eniten varuillaan heimosotureista olivat ne, jotka olivat osallistuneet myös vuosina 1921-1922 tapahtuneeseen Itä-Karjalan kansannousuun ja joiden sukujuuretkin olivat Itä-Karjalassa. He tiesivät nimiensä löytyvän punaisen Valpon luovutuslistoilta ja olivat sen urkkijoiden erityistarkkailussa. Tähän kategoriaan kuului myös sotakokemuksistaan vaiennut isäni.

Viimeisinä elinvuosinaan isä kyllä osoitti valmiutta siihen, että me olisimme yhdessä panneet hänen nuoruusvuosia koskevat asiansa paperille, mutta minulle kävi niin kuin kovin monelle muullekin, minä en ehtinyt sitä tehdä.

Kun isoisäni Paavo Ahava vanhemman hukkateillä olleet laajat ja monipuoliset arkistot putkahtivat yllättäen päivänvaloon syksyllä vuonna 1986, oli kulunut 42 vuotta hänen kuolemastaan ja kaksi vuosikymmentä isäni Paavo Ahava nuoremman kuolemasta. Minä olin jäänyt juuri silloin eläkkeelle ja pääsin osallistumaan Valtionarkiston vapaaehtoisena työntekijänä isoisäni elämänsä varrella kokoaman ja tallentaman sukumme laajan yksityiskirjeenvaihdon järjestämiseen. Haluan poimia lukijalle tuosta arkistosta tähän muutaman lisäpiirron isäni nuoruuden ajoista ja kertoa hiukan siitäkin, kuinka hänen sotien jälkeiset vuotensa kuluivat. Teen tämän täydentääkseni sitä pelkistettyä henkilökuva, joka saattaisi syntyä isäni omasta luettelonomaisesta sotaraportista.

Paavo Ahava vanhemman asettuessa Suomeen perheessä oli jo kaksi poikaa, vuonna 1896 syntynyt Iivo ja vuonna 1898 syntynyt Paavo. Pojat kävivät

kansakoulun Kuusamossa, Paavo lisäksi kaksi luokkaa Rovaniemen Yhteislyseota. Iivo jätti Liikemiesten kauppaopiston kesken toisen vuosikurssin alettua syksyllä 1915 ja lähti vapaaehtoisena tsaarin armeijaan. Kasvuiässään veljekset olivat viettäneet paljon vapaa-aikojaan rajan takana ja oppineet tuntemaan Vienen läpikotaisin. Kumpainenkin oli isänsä tapaan omaksunut heimoaatteen. Paavon nimi on ollut Wienan Karjalaisten Liiton jäsenluettelossakin alkuvuosista lähtien ja myöhemmällä iällään hän isänsä esimerkin mukaan osallistui Karjalan Sivistysseuran hallitustyöhön.

Lokakuun lopulla 1915 poikien isä kirjoitti Oulusta Iivolle Galitsian rintamalle: *"Paavo on matkustanut Helsinkiin harjoittelemaan maalausta, venäjää ja moottorin hoitooppia. Kenties lentokoneen kulettajaksikin, jotta jos joskus joutuu sinne niin olisi jotain oppinut."*

Tekniikka, koneet ja laitteet olivat aina isäni kiinnostuksen kohteena. Tammikuun 18. päivänä 1916 Paavo kirjoittaa Iivo-veljelle suorittaneensa jo autonohjauskurssin, johon sisältyi auton tekniikan ja huollon opettelua sekä ajoharjoittelua. Helsingin katukarttakin piti olla päässä, Pitkängillan toiselle puolelle vaatimukset eivät sentään enää ulottuneet. Paavo kertoo maalailevansa valoisimman ajan päivästä ja lukevansa ahkerasti venäjän kieltä, *"jos sattuis vielä sitäkin tarvitsemaan"*. Rippikoulunkin hän aikoo käydä vielä Helsingissä.

Iivo, joka on tällä välin palkittu taistelussa osoitetusta henkilökohtaisesta urhoollisuudesta hopeisella Pyhän Yrjön ristillä, kirjoittaa Galitsian rintamalta huhtikuussa 1916 isälleen Kuusamoon kertoen divisioonan staabissa olleen kaksi vapaaehtoista suomalaista autonkuljettajaa. *"He saivat 125 ruplaa kuussa. Toinen matkusti pois ja miestä tarvitaan. Kun Paavonkin on kerran palveltava, niin tässähän olisi paikka. Taisteluiden aikanakin sijaitsee staabi niin paljon takapuolella, ettei mitään hengenvaaraa siinä palvellessa ole. Koneet ovat suuria Opeleita, joten olisi hänen*

hyvä senlaisiin tutustua jo edeltäpäin. Hyvä olisi ruveta vaikka jonkun palvelukseen muutamaksi kuukaudeksi ja saada vielä palvelustodistukset. Jos ei hän tänne lähiaikoina yrittäisikään, niin kyllä paikan divisioonassamme saa, joskaan ei näin hyvällä palkalla."

Kun Iivo, kahdesti haavoittunut ja nyt jo kahden hopeisen Yrjön ristin sankarisoturi pääsee kesäkuussa 1917 rintamalta kolmen kuukauden pituiselle kuntoisuus- ja toipumislomalle Suomeen, Paavo-veli on häntä vastassa Oulun asemalla. Sieltä pojat sitten kahdestaan köröttelevät automobiililla yhden vuorokauden kuluessa Kuusamoon. Isä on ostanut Paavolle Opel -auton. Hevoskyydillä matkaan olisi mennyt seitsemän vuorokautta.

Ahavien eriskummallinen roolijako Vienan Karjalan sotänäyttämöllä vuosina 1918-1922 käy selville isäni paperista. Paavo Ahava vanhempi liikkui siellä silloin Mannerheimin päämajasta Seinäjoelta saamansa määräyksen perusteella, tehtävänään valmistella karjalaisia nousemaan aseisiin suomalaisten rinnalle. Nuorempi pojista Paavo toimi eri vaiheissa Kuolajärvelle ja Kuusamoon koottujen rajajoukkojen komentajan jääkäriyliluutnantti K M Walleniuksen kartoittajana ja tiedustelijana sekä sissitehtävissä ja rintamasoturina. Karjalan kansannousun vuosina 1921-1922 isäni oli Karjalan Metsäsissirykmentin komentajan adjutanttina. Perheen tytär Veerakin oli joissain sotimisen alkuvaiheissa mukana hevosambulanssin sairaanhoitajana.

Kolme Ahavan perheenjäsentä oli siis valkoisten joukoissa ajamassa Viena irti Venäjältä. Samaan aikaan vanhin poika Iivo soti niin ikään Vienassa, mutta valkoisia vastaan. Aluksi hän toimi rintamapäällikkönä punaisista suomalaisista kokoamansa ja brittien rulliin päässeessä Muurmannin legioonassa, myöhemmin esikuntaupseerina Vienan karjalaisista muodostetussa, mutta irlantilaisen päällystön johtamassa Karjalan rykmentissä. Ja mikä olikaan Iivo

Ahavan sotimisen päämäärä? Se oli suvereeni Vienan Karjala, joka myöhemmin päättäisi, hakeutuako kenties liittoon Suomen tai Venäjän kanssa.

Koulutus lentokoneen kuljettajaksi Paavo nuoremmalta oli jäänyt haaveeksi vuonna 1915, mutta ei lopullisesti. Minä pistäydyin hiljattain Seutulassa Suomen Ilmailumuseossa tutustumassa näyttelykierroksen vetonaulaan, hienosti restauroituun, vuonna 1929 Suomenlinnan Susisaaressa ranskalaisella lisenssillä valmistettuun Caudron CA 84 -lentokoneeseen. Samanlaisella koneella, tosin Ranskassa valmistetulla yksilöllä, isäni suoritti Kuusamon suojeluskunnan jäsenenä maaliskuussa 1924 Viipurissa "Suojeluskunnan ilmailukoulussa reservi-lentokoneenohjaajakurssin".

Kurssin käytössä oli viisi Caudronia. Kolmestakymmenestä kurssin osanottajasta aina joku teki kaputinkin. Niin myös tuleva Suomen yksityisen ilmailuliikenteen uranuurtaja Niilo Karhumäki, joka vielä saman kurssivuoden lopulla aloitti kahden veljensä kanssa Jyväskylän Keljossa ensimmäisen oman lentokoneen "Karhu-1:n" rakentamisen. Tuleva Mannerheim-ristin ritari numero 33 Viljo Salminenkin oli kurssilla, vieläpä isäni kanssa samassa koulutusryhmässä.

Suojeluskuntatyö oli saanut hyvin tärkeän paikan isäni sydämessä. Hän oli elokuun viimeisestä päivästä 1919 huhtikuun viimeiseen päivään 1934 kahden eri suojeluskunnan, ensin Kuusamon ja myöhemmin Pudasjärven suojeluskunnan kirjoissa. Karjalan sotien jälkeen Paavo Ahava nuoremman vuodet sujuivat Kuusamossa isänsä liiketoimien, oman elokuvateatterin ja muotiliikkeen hoitamisessa sekä kalastuksen, metsästyksen ja helmenpyynnin parissa.

1920-luvun lopulla isäni rakensi vanhasta ooppelistaan kenties kaikkien maailman moottorikelkkojen prototyypin. Hän sovitti valmistamansa metalliset

sukset auton etupyörien kiinnitys- ja ohjausmekanismeihin sekä kavensi taka-akseliston vastaamaan hevosen rekiuran raidelevyettä. Sitten pantiin kettingit suurikokoisiksi vaihdettuihin vetopyöriin, reki peräkoukkuun kiinni, kuorma täyteen kaupan tavaraa tai puolilleen turkkeihin kietoutuneita matkustavaisia. Kelpasipa ajaa huristella rekiteitä, pitkin järvoreittien selkiä aina etäisiin syrjäkyliin asti. Aidon vauhdin hurman voi aistia Suomen Kuvalehdessä julkaistusta valokuvasta.

Vuonna 1925 Paavo nuorempi rakensi Kuusamon kirkonkylän emäntien kauhuksi vielä purjelentokoneen, jolla hän pääsi muutaman kerran ilmaankin ja liukumaan kauniisti Torankijärven jäälle, kunnes navetan katolta tehty startti päättyi kaputtiin ja kone hajosi.

Kiintymys lentokoneisiin oli varmastikin käynyt isälleni ylivoimaiseksi, sillä 1934 keväällä hän anoi Uttiin ilmavoimien palvelukseen ja vappuna me muutimme. Isästä tuli lentokonemekaanikko ja myöhemmin Lentorykmentti 2:n teknisen varaston hoitaja.

Meistä pojista tuli kohta koululaisia ja pian partiolaisiakin. Jonain kesänä pidettiin Utin linnoituksen historiallisilla valleilla suuret kertausharjoitukset, joita seuraamaan oli tullut myös sotamarsalkka Mannerheim. Vanhin meistä kolmesta veljeksestä Pentti, myöhemmällä iällään purjelentäjänä useita Suomen ennätyksiä rikkonut, oli tuolloin jo oikea partiolainen ja sai tehtäväkseen korjata harjoituksia seuranneen marsalkan aamiaislautasen pois leiripöydästä.

Marski oli kädestä pitäen kiittänyt Penttiä, jolle isä sitten kotona myönsi luvan olla pesemättä muutamaan päivään vasenta kättänsä. Vasemmallaanhan ne kaksi partiolaista olivat aivan ohjeen mukaisesti toisiaan kätelleet ja kohottaneet samalla oikean kätensä otsalle jäähyväistervehdykseen, suoriksi ojennetuin etuja keskisormin, nimetön ja pikkurilli peukalon alle koukistettuina. Minä, vasta

sudenpentu, olin isoveljestä ylpeä vaikka samalla kai hänelle hieman kateellinenkin.

Kesälomille isää veti Utista itärajan tuntumassa olevat Lapin erämaat, siellä patikointi, telttailu, kalastus ja helmenpyynti. Mukana seurasi työkaveri Arvi Kyykkä ja usein myös esimies, olisikohan ollut majuri Toivonen? Junalla miehet menivät Kouvolasta Rovaniemelle, sieltä postiautolla Sallaan ja sitten jalan vanhoille kalapaikoilleen. Jonain vuonna oli kai Naruskalla vahingossa eksytty naapurin puolella rajaa olevalle koskellekin raakkuapajaa kokemaan ja kerran oli tavattu yksin Lapin erämaassa patikoiva taiteilija Kastehelmi Karjalainen, saatu hänet vangittua kameraankin. Oli kyselty, että kultaako nämä parrakkaat miehet etsivät ja saanut vastaukseksi, että ei kultaa, se on kovaa kaivaa ja raskasta kantaa. Simpukanhelmiä vaan etsitään, niitä purosta poimitaan, eivät paina mitään ja ovat kultaakin arvokkaampia.

Isä erosi ilmavoimien palveluksesta 31.5.1939 ja me muutimme takaisin Kuusamoon, jossa isästä tuli Esson huoltoaseman hoitaja. Lokakuun kymmenentenä päivänä 1939 kävi kuitenkin käsky reservin kertausharjoituksiin Kuusamon Harjoituskeskukseen. Marraskuun viimeisenä syttyi talvisota. Aivan sen loppupuolella isä komennettiin reservinharjoituksiin, nyt Ilmasotakouluun Kauhavalle ja Kemiin 1.3. - 29.5.1940 väliseksi ajaksi.

Talvisodan alkupäivät Kuusamossa jäivät mieleeni, kun me pojat kirkkaana pakkaspäivänä juoksimme lakana korvissa äidin perässä Kiviharjua kohden, pakoon Ouluun menossa olevia korkealla lentäviä venäläisiä pommikoneita. Kyllä ne sitten Kuusamoakin pommittivat ja Kinnusen valokuvaamon palvelijatar taisi olla yksi uhreista. Kahdesti me muiden kuusamolaisten tavoin jouduimme lähtemään sodan jaloista evakkoon ja isä oli mukana evakuointiorganisaatiossakin.

Jatkosodan aikana isäni palveli reserviläisenä Itä-Karjalan Sotilashallinnon tehtävissä, osan ajasta Kuusamossa ja osan myös vallatulla alueella, ainakin Vako Oy:n myymälähoitajana Aunuksen Sammatuksessa. Kuusamossa hänellä oli jotain tekemistä sinne sijoitettujen saksalaisjoukko-osastojenkin kanssa, koska hän sai saksalaiset muona-annokset ja koska raivoraittiin miehen kaappiin kertyi rivi annosviinapullojakin, jotka sitten varmaan poksahtelivat halki kun saksalaiset lähtiessään polttivat Kuusamon kirkonkylän. Viimeisenä tehtävänä sodan loppuvaiheessa isäni osallistui vielä saksalaisjoukkojen takaa-ajoon Koillismaalta Rovaniemen suuntaan, epävarman tietoni mukaan autokomppanian päällikkönä.

Välirauhan solmimisen jälkeen muutimme Tornioon. Isästä tuli yrittäjä, Esso-dealer, bensiininjakelu- ja huoltoasema oli aseman puolella sillan korvassa. Vuonna 1951 vihittiin entisen paikalle rakennettu uusi ja moderni huoltoasema. Aluksi perhe asui saksalaisten jättämässä parakissa. Tiukka asuntotilanne ratkesi, kun isä sai oikeuden rintamamiestaloon. Oma koti nousi Tornion Suensaarta halkovan Saarenpäänkadun varrelle, aivan sen pohjoispäähän viimeisenä vasemmalla olevalle tontille.

Asuinpaikan sijainnin valinnassa oli varmaan strategiaa mukana. Kotiovelta oli vain puoli kilometriä kapeata tietä pitkin Näränperään Ruotsin rajalle. Suomen niin kuin Ruotsinkin puolella rajaa oli tien varrella vaatimattomat tullitoimistot. Nämä tarkastuspisteet olivat miehittämättömiä, tullimies niihin piti erikseen kutsua paikalle silloin kun rajan yli vietiin tullattavaa tavaraa. Sitä tietä pitkin olisi tarpeen tullen päässyt pujahtamaan turvaan, vaikka lähin Valpon tarkkailija asui jo naapuritalossa.

Isäni ei ollut ainoa soturi, joka oli valinnut perheensä asuinpaikaksi Tornion. Hänen vanha tuttunsa everstiluutnantti evp. Viljo Paloheimo, joka 20-

vuotiaana jääkäri vänrikki Branderina keväällä 1918 oli ratsastanut Kuusamoon rajavartiotehtäviin, nähtiin omistamassaan Tornion Urheilu- ja Kalastusliikkeessä myyntitiskin takana luuppi silmässä sitomassa ruuvipenkkiin kiinnitettyä lohiperhoa. Hän oli taistellut kovissa paikoissa vapaus- ja talvisodissa, toiminut vuosina 1941-1944 Itä-Karjalan sotilashallinnon Vienen piirin piiripäällikkönä ja istunut vuosina 1945-1947 asekatkennästä syytettynä Sörnäisten vankilassa.

Everstiluutnantti evp. Arvi Pajunen oli saanut sotilaskoulutuksen Venäjällä ja ollut siellä jo ilmavoimissakin. Hän oli palannut tammikuussa vuonna 1918 Suomeen "Ilmailuvoimien" ensimmäiseksi tähtystäjäksi ja oli lentänyt vapaussodassa sotalentoja. Kun Viipurin lähellä Koivistolla toiminut saksalaisten lentoasema kaksine Friedrichshafen -meritiedustelukoneineen oli heinäkuussa 1918 siirtynyt suomalaisten vastuulle, kapteeni Pajunen sai 1.10.1918 komentoonsa tämän "Suomen armeijan Ilmailutarhan lento-osasto 4:n". Vapaussodan jälkeen hän oli Utin lentokentällä kahdensadan punavangin työleirin päällikkönä ja toimi ennen talvisotaa Suomenlinnan komendanttina.

Pajusen perhe oli asunut jatkosodan aikana Tukholmassa, josta muutti Tornioon. Ruotsia hyvin puhuvat kolme poikaa toivat mukanaan ennennäkemättömän hienot polkupyörät ja kameran. Keskimäinen heistä Veikko, josta tuli aikanaan sanomalehtimies, kävi kanssani Tornion Yhteislyseon ylemmät luokat. Hänen ja vanhimman veljensä Aimon, tulevan kenraalin kanssa me kolmistaan pelasimme iltaöisin korttia partiomajalla ja minä sain loikata kamarin ikkunasta ulos kun poikien vanhemmat alkoivat kolistella eteisessä.

Partiomaja, joka sijaitsi vielä lähempänä rajaviivaa kuin meidän mökkimme, oli aluksi luovutettu Pajusen perheen tilapäiskodiksi. Myöhemmin rakennetussa

modernissa omassa talossaan Pajusilla oli kaksi uloskäyntiä. Joku oli kiinnittänyt huomionsa siihen, että takaovi antoi rajalle päin. Ensi kerran isäni oli Arvi Pajusen tavannut varmaan jo lentokoneenohjaajakurssilla Viipurissa, kun hän oli luennoinut siellä lentotaidon historiasta.

Viimeisinä elinvuosinaan isä piti Pudasjärven Kurenalla Esson dealer - huoltoasemaa. Hän omisti siellä myös palan maata ja pikku torpan, jossa vietti kesäisin vapaa-aikaansa yhdessä äitini kanssa. Isä menehtyi äkilliseen taudinkohtaukseen Pudasjärvellä tammikuun 17. päivänä 1966.

Paavo Ahava nuorempi, paljon kokenut soturi tunnettiin siviilissä tasaisena, seuranhaluisena ja huumoria ymmärtävänä miehenä. Elämänsä viimeiset parikymmentä vuotta hän eli seesteistä aikaa. Mieleeni on jäänyt, kuinka äitini kerran ihmetteli isän tunnetusti hyviä unenlahjoja. "Vaikka talo purettaisiin ympäriltä, ei hän herää". Isän vastaus kuului: "Kun on hyvä omatunto, uni tulee helposti ja maistuu makealta".

Sammatissa kesällä 2014

Paavo Ahava

Vapaus- ja heimosotamuistelmia vv. 1918–22

Vapaussota

11.3.1918 Liityin Kuusamon Hiihtojääkäreihin, päällikkönä jääkäriluutn. K. M. Wallenius ja maisteri Esko Riekin Oulusta määräyksestä kaukotiedustelumatkalle Vienankarjalaan ja Muurmannin radalle. Tehtävänäni talvitieverkostosta, majoitusmahdollisuuksista, muonatilanteesta ja mahdollisesta punaisesta liikehtimisestä tiedoittaminen, sekä oikeiden tietojen vieminen alkaneesta vapaussodassa. Aseenani browning-pistooli.

Matkalle läksin isäni Paavo Ahava vanhemman kera, joka Seinäjoelta oli saanut määräyksen valmistella karjalaisia mahdollista aseellista toimintaa varten, Kiimasvaaran, Suvannon, Pistojärven, Hirvisalmen ja Malviaisen kautta Uhtualle, jossa yhdyimme etelästä Vuokkinimen kautta saapuneisiin eversti Malmin retkeä valmisteleviin Mitrot, Manner, Sirkeinen ym. Karjalan johtomiehiin.

17.3.1918 Suuri kansalaiskokous, jossa tilanteen selvittelyä ja päätökset Suomesta avun hankkimisesta ja Suomeen liittymisestä. Huolimatta Suomesta paenneiden punaisten agitatiosta vieläpä kokouspaikan, kunnantalon, välittömässä läheisyydessä. Pistojärven kuntalaisia oli ”valistanut” Oulusta karannut santarmikätyri ja tulkki Musowsky, Uhtualla mm. Kalle ja Ville Törmäset Kuusamosta.

18.3.1918 Kokouksen pöytäkirjojen kuntoon laittoa ja suunnitelmia yhteyden ottamiseksi punaisessa Suomessa oleviin karjalaisiin asianharrastajiin etenkin kirj. Iivo Härköseen, jonka luokse lähetettiin O. Tikkanen Pietarin kautta, mutta ei päässyt perille.

Täällä joukkomme jakaantui kahtia, Manner kumppaneineen Kuusamoa kohden ja Mitro, Sirkeinen ja Ahavat Kiestinkiin, jossa samoin kaksipäiväiset kokoukset, samoin hyvin päätöksin Mitro Kuusamoon. Sirkeinen ja Ahavat Muurmanin radalle Louhen asemalle, mistä jatkoin yksin matkaa Kannanlahteen suoraan junalla, toisten seuratessa ratavarsikyliä hevosella.

23.–26.3.1918 Kannanlahdessa, jossa värvättiin miehiä ja suksia punakaartiin kuusamolaisen Fredrik Toivolan toimiessa värvärinä. Pitkä Ranskan lähetystöjuna seisoj koko ajan asemalla täynnä ranskalaista sotaväkeä. Tolvantojärven suunnalla oli ollut joku kahakkakin, josta haavoittuneita ja paleltuneita punikkeja tuotiin sairaalaan. Tapasin Oulangan kunnan edustaja Issakovia joka oli viljanhankintamatkalla, mutta sanoi vaan aseita tarjotun.

Poljarnoin asemalle koetin saada yhteyttä Lampion kanssa, vaan tapasin ainoastaan apulaisensa Koskisen ja kertoi hän suurimman osan työmiehistään liittyneen punaisiin.

Tsuupan satamassa pidimme karjalaisten kokouksen, jonka miilisit hajottivat ja vaativat Ahavaa ja Sergeijeviä luovutettaviksi heille. Nimet sähkösanomassa, jonka piti olla vangitsemiskäskynä, olivat kuitenkin niin vääristettyjä ettei niitä kukaan omistanut ja miehet jäivät saamatta. Näin parhaaksi siirtyä Louhen asemalle, jonka olimme sopineet kohtaamispaikaksemme, mutta jo ennen Kieretin asemaa tapasin Sirkeisen lähettämän Jelettijärven naisen, joka kertoi isäni vangitun Knäseessä ja viedyn Kannanlahteen kun Sirkeinen hevostiehenä oli päässyt pakenemaan.

Jatkoin Kieretin asemalta junalla matkaa Louheen ja sieltä yöllä hevosella Pinkaan. Vartiosotilaan pääsin sivuuttamaan asetta käyttämättä, mutta takaa-ajoon oli lähdetty 40 miehen voimalla. Tätä aavistaen palasin 7 km takaisin Peltosiin, jossa odottelin vuorokauden takaa-ajajien paluuta ja sitten jatkoin matkaa Lohivaaran, Kiisjoen, Vaarakylän kautta Uhtualle, jonka Malmin retkikunta oli sivuuttanut ja kylä oli paikallisten suojeluskuntalaisten hallussa. Kuultuani Sirkeiseltä lähemmin tapahtumista läksin Suurenjärven, Kämpälän kautta Sohjanansuuhun ja sieltä jalkasin, toverinani Suomeen pyrkivä S. Arhippainen Oulankaan ja Vartiolampiin.

7.4.1918 Jääk.vänr. Mannisen joukkojen mukana Soukelon taisteluun. 8.4. Perääntyen joukkojen mukana Paanajärven Mäntyniemeen Soukelon valloitusyrityksen epäonnistuttua. Ilmoittauduin Esko Riekille täydentäen suullisesti hankkimiani tietoja matkan vaiheista, sikäli kun huonon yhteyden tähden, joka monesti katkesi kokonaankin, oli tarpeellista.

Käytyäni kahden päivän lomalla Kuusamossa määrättiin minut esikunnan käytettäväksi, johon kuuluivat jääk. luutn. Wallenius, Laaksonen, Nummelin, Suvirinne, yk. Kemppainen, E. Rieki ja Samuli Paulaharju, kauppa I. Kaukoniemi. Wallenius retken sotilaallisena päällikkönä toiset jääkäriupseerit

kompp. päällikköinä, lisäksi Viena, Sariola, Posti ja Virkkunen, jälkimäiset majoittautuneina Korpelaan Paanajärven etelärannalle. Joukkueen johtajina Braxen, Toivola, Vallin, Salmela, Plosila, Tirkkonen, Niskasaari, Reponen ym.

Noin 12.4. tein tiedustelumatkan Vartiolammelle ja Ukonniemeen, jossa hämmästykseni sain kuulla punaistenkin peräänntyneen Soukelosta heti taistelun loputtua ja hyvin kiireesti. Päällikkö H. A. Pekkala kesken ruokailun! Toin tullessani Ukonniemestä meiltä sinne jääneen saniteettirepun ja parin haavoittuneitten kiväärejä. Sittenkään ei esikunnassa tätä ihmeviestiä otettu todeksi, vaan täytyi minun tehdä uusi matka kirj. Paulaharjun kera ja saimme lisäksi kuulla että meiltä jääneet 5 (4) kaatunutta ja 1 punakaartilainen oli haudattu Soukelolaisten toimesta Kalmosaareen.

Jälleen parin päivän kuluttua sain määräyksen lähteä kaptn. Laaksosen ja O. Virkkulan kk- komppanian mukana rajan yli. Laaksosen komppanian kieltäytyessä lähtemästä ”maan rajojen ulkopuolelle” tuomioi häthätää kyhätty sota-oikeus joka 10:n miehen ammuttavaksi, arvan mukaan, vaan yhdelläkään ei riittänyt sisua kopeloida hattua, jossa joka kymmenennessä arvassa piti olla risti ja kaikki vanhoivat pyhästi ”menevänsä vaikka helvettiin luutnanttinsa mukana ja edelläkin jos niin tarvittaisiin”. Viisi uutta ruumiskirstua kuormastossa, miehistö suksilla, ambulanssi: Pakarinen, Valtavaara, Raistakka ja V. Ahava hevosilla, työnnyttiin varmistettuina rajan yli hyvällä kevätkelillä Soukeloon, mistä sankarivainajat toimitettiin kunnialla kotimaansa multiin, maksettiinpa kyläläisille haudankaivupalkka punakaartilaisenkin (erään kurkkunsa leikanneen Moilasen) osalta, joka yksin jäi isännöimään yhteishautaa.

Yönseudun katselimme kuinka isännät vuoleskelivat tikkuja pirttiensä seiiniin taistelun aikana tulleisiin kiväärinluodin reikiin ambulanssin antaessa apuaan

ainoalle haavoittamallemme siviilille. Jatkoimme matkaa Prouhoran kautta Ruvaan majoittuen kansakoululle ja lähitaloihin.

Seuraavana aamuna Plosila, Niskasaari ja muutamia sotilaita mukaanamme hiihtelimme vaarojen yli Tuntsan kylään joukkojen seurattessa Kivisalmen kautta. Kylä oli tällä kertaa vapaa punaisista ja olisi hyvä ollut yöpyä, mutta kun kelirikko näytti kiireesti tulevan, läksimme yötä myöden jatkamaan matkaamme kohti Vuorikylää Suomen puolelle, mitä meidän ei olisi pitänyt tehdä, kylä oli erinomainen puolustettavaksi ja pari tuntia lähtömme jälkeen tuli Kurtin suunnalta peräännyvä, nälännyksissä oleva, 200 miehinen punikkijoukko sinne Iivo Ahavan johdolla, kuten myöhemmin kuulimme, niin väsyksissä etteivät suksiaan jaksaneet kylään kuletaa.

Sivustapartiossa Tuntsajokea pitkin hiihdin pimeässä sulaan ja jouduin nuotiolla muutamia tunteja kuivailemaan itseäni tavoittaen kuitenkin joukot rajalla, jossa pysähdyimme teelle ja olimme seuraavana päivänä Vuorikylässä. Siellä majoituimme taloihin, esikunta Lassilaan. Entinen vähäisempi suojeluskuntavartio torniolaisia S. Castrenin johdolla siirtyi Kurtille.

Paikkakuntalaisilta otin selvää yhteyksistä rajan taa, piirtelin karttaluonnoksia ja autoin pataljoonan kirjuri, opiston johtaja Hardinia Kuusamosta, parin viikon ajan ollen mukana kk-harjoituksissa; sain määräyksen Alakurtille Sallan Rykmentin esikuntaan kartanpiirtäjäksi.

Esikuntaan kuului: jääk. yliluutn. Wallenius, jääk. luutnantit Ilmoniemi, Villamo, Autti, Branden, Sellgrén, muita Illikainen, Montell, Paavilainen ym. Ambulanssia Raistakka ja Ylioja.

S. Paulaharju kirjoitti ”Punaisia Äijä” ja minä piirsin karttoja ottaen osaa jääk. luutn. Auttin räjäyttämisen- ja partioimiskurssiin (noin 20 miestä).

Tuoreet tiedot rajan takaa loppuivat ja pääsimme väepeli Hagströmin kanssa niitä hakemaan. Mukanamme 2 viikon muona, karttoja ja saksankielisiä julistuksia saksalaisille sotavangeille, läksimme hyvin aseistettuina tulvivaa Tuntsajoki-vartta kohden Muurmannin rataa. Runsasvetisiä sivujokia ja mutkaista pääjokeakin usein lautoilla ylittäen söimme kantamuksemme muutamissa päivissä ja ankaran takatalven vuoksi olimme pakotetut turvaantumaan lähimpään kylään Tuntsaan, josta saimme muonaa ja tarvittavat tiedot vihollisestamme, joka oli vetäytynyt Koutajärvenpäähän pitäen vartiota Tolvantojärvellä; sekä sotavankien kotiuttamisesta, suuntasimme matkamme Ruvan, Ruvanniskan, Soukelon, Ukonniemen ja Vartiolammin kautta Paanajärvelle. Viime taipaleellamme saimme tarkistetuksi tietomme parilta juuri radalta tulleelta luotettavalta karjalaiselta.

Sain määräyksen jäädä jääk. luutn. Nummelinin käytettäväksi Lapin ryhmä C:n esikuntaan Paanajärvelle kersanttina ja ennen juhannusta tein tiedustelumatkan kers. Kellinsalmen ja 5 sotilaan kera Soukelo, Prouhora, Ruva, Ruvansaari, tarkoituksella saada metsänvartia Nakkiselta alueensa kartat. Emme kuitenkaan häntä tavanneet vaan saimme vangituksi kymmenkunta metsissä piileskellyttä kuusamolaista punasissia, jotka toimimme Paanajärvelle. Huonommin kävi seuraavana päivänä lähteneen ryhmän suuruisen partion, Toivolan johdolla, joka tuli Prouhoran rannassa yllätetyksi ja jossa maist. Lassila joutui legionalaisten vangiksi. Samassa Prouhorassa vänr. A. A. Niskalan komppania menetti retkellään 1 kaatuneen ja 1 haavoittui ehkä samalla viikolla etsiessään kadonnutta partiota. Englantilaiset miehittivätkin Ruvan kylän pysyväisesti koko kesäksi.

23.6.1918 Saimme ambulanssin toht. Iivonen, maist. Vegelius ,hoitajattaret Kauppila, Pursiainen, Helenius, Syrèn majoitettiin kansakoululle.

Komennuskunta saksalaisia majoitettiin Paanajärven ylipäähän Takalaan.

Saimme määräyksen miehittää pysyväisesti Vartiolampi ja Oulanka. Luutn. Nummelin'in käskystä vänr. Hedmannin ja väap. Valtavaaran kanssa mukanaamme 5 sotilasta teimme tiedustelumatkan Vartiolampiin ja Kivakkatunturille. Kylässä ei vihollista, eikä saatujen tietojen mukaan Oulangassakaan. Seuraavana päivänä kuitenkin kohtasivat miehitysjoukkomme Vartiokylässä englantilaisen kapteenin johtaman 40 miehisen legioonalaisjoukon. Syntyneessä kahakassa saimme 2 vankia ja 2 kaatunutta. Joukkoamme johti vänr. Niskala ja jääk. väap. Suni. Vartiolampi ja Oulanka miehitettiin.

Kesän aikana tein useampia vähäisempiä partiomatkoja miehitysalueen lähikyliin mainittavamman Svea-laivalla Sohjanansuuhun ja Niskan kylään, mistä jalkaisin 2 sotilaan kera Kuntijärven kylään. Samasella laivalla haavoittui vänr. Hedman Niskankylän edustalla myöhemmin kesällä.

Espanjantaudin vuoksi oli miehityksestä luovuttava jo ennen kuin se oli poliittisista syistä pakollista.

Rajanvartioidin muuttuessa Kajaanin Sissipataljoonalle kävin luutn. Nummelinin määräyksestä Paanajärvellä Sovakylän, Tuutikylän, Siemingin kautta Vuorikylässä luovuttamassa siellä olevat ase- ja muonavarat uusille joukoille.

16.9.1918 Marssi Kuusamoon ja Ouluun.

Rovaniemelle Lapin II Rajavartiopataljoonan esikuntaan patalj. komentajin jääk. kapteeni Ilmoniemen käytettävänä kirjuriksi.

29.9.1918 Kurkkumätäisenä kulkutautisairaalaan.

18.11.1918 Lapin Rajavartiorykmentin esikuntaan kartanpiirtäjänä Eversti Ausfeldtin käytettäväksi.

6.12.1918 Lomalle Kuopioon Vienan Kaartin johtajakursseille joht. jääk. kapt. Kuisma. Opettajina luutn. Kauppinen (-la), vänr. Heikkinen, vääp. Sanaksenaho ja Hytönen (luettelot johtokunnasta ja oppilaistakin on).

1.1.1919 Kurssi otti osaa Sk-paraadiin Kuopiossa.

31.12.1918 – 10.1.1919 Kurssilaiset Koivumäen Sk-kursseilla alipäällystönä.

12.1.1919 Ero Lapin Rajavartiostosta ”voimassa olevien määräysten perusteella!”

Kapt. Kuisma Sortavalan Sk-piiripäälliköksi johtajaksi vänr. Heikkinen.

Aunuksen retki 1919

9.4.1919 Kurssi Jyväskylään, Heikkinen ja Hytönen Aunukseen.

10.4.1919 J. ja V. Hirsson ja Sarasteen mukana Helsinkiin Englannin, Ranskan ja Amerikan lähettiläitten luo lähetystönä Aunus-retken vuoksi järjesti Itä-Karjalan Toimituskunta.

Kajaanista muonitus ja aseistus. Kurssi johdollani Sortavalaan. Ilmoittauduin jääk.luutn. Saveliukselle, vahvuus 31.

4.5.1919 klo 9 Sjella-laivalla. Salmiin, Tuulokseen ja takaisin Manssilaan. Rajakontu, Vitele, Tuulos.

7.5.1919 Ilmoittautuminen Majuri Herzenin käytettäväksi. Kurssilaiset määrättiin Aunuksen suojeluskuntiin päällystöksi, mutta toistaiseksi käytettäisiin tiedusteluun Maj. Herzenin käskynalaisina.

Alavoisiin ja Aunuksen kaupunkiin kosketuksissa viholliseen.

Puoli joukkueesta johdollani valehyökkäykseen Mägrille toisen jäädessä kurssil. Angervon komentoon. Valehyökkäys Mägrille ei onnistunut syystä että tapasimme kylän aivan autiona ja palatessamme kaupunkiin huomasimme sen olevan punaryssien hallussa. Nopea perääntyminen aavaa upottavaa suota

parvessa lähimpään määräämäni metsäniemekkeeseen pelasti kyllä mieshukalta, mutta sitä seurannut pako purojen ja soiden yli todellisen ja kuvitellun takaa-ajon kiirehtimänä ensin pakosta etelää kohden ja myöhemmin kaartaen itään kesti puoleen yöhön muonituksenamme kahden päivän sokeriannos, jonka olimme aamulla ehtineet matkaan ottaa.

Majoittauduimme puun juurelle pimeässä ja nukuimme, vartiomieskin kello kourassa ennen puolituntistaan läpimärkinä yöpakkaseen. Herättyämme aamuyöstä viluun kykenivät kaikki vielä jalkeille ja läksimme hoippumaan kohden itäpohjoista suuntaa päästäksemme jotenkin joen yli. Satuimme parin auton talon kohdalle, joista toista lämmitimme tarkoin vartioituna ja keitimme vettä.

Aamun valjetessa läheistä tietä tutkiessamme huomasimme sen hyvin käytetyksi ja kaikki jäljet kaupungin suunnasta pois päin. Hyvissä toivein etsimään asutumpia paikkoja päädyimme Feodoronavolokin kyläpahaseen ja pääsimme lautalla joen yli, saimme tietää kaupungin todella olleen punaisten hallussa, mutta nyt taas meikäläisillä. Palattuamme kaupunkiin kuulimme joukkueenpuolikkaan olevan Alavoisissa esikunnan mukana ja itse saimme määräyksen saunaan ja reserviin maj. esikuntaan, ennen aamua.

12.5.1919 Kuitenkin käskytettiin jääk. kapteeni Sihvosen käytettäväksi ja määräsi hän puolustuskaistaksemme Nurmoilan tien suunnalla tiestä oikealle olevan pätjän sopuisaa maastoa, mutta siitä huonoa että heti saavuttuamme yhteys taas katkesi, samoin kävi sillan miinoitusjohtojen. Molemmat sinne aikaisemmin määrättyt konekiväärin saimme vastuullemme miehistön niistä kaaduttua ja haavoituttua. Yrittäessämme yhteyttä oikealle saimme tietää joukkueen johtajan jääk. väep. Karlsonin kaatuneeksi. Ryssän huonosti suunnatun tykistötulen vähitellen siirtyessä kohdaltamme enempi kaupunkiin

päin. Saimme perääntymiskäskyn klo 11.30, sitä suorittaessamme ja haavoittuneet ja konekiväärin pois toimitettuani huomasin itseänikin sattuneen jalkaan, jota ei ollut aikaa enää sitoa. Pääsin kuitenkin omin voimin aina kaupunkiin saakka. Alavoisissa sain hoitoa, yön päällystöstä kokoon haalitussa kenttävartiiossa vartiopäällikkönä.

Tuulokseen siksi kunnes uusia joukkoja saapui rintamalle. Viteleessä tri. Herzenin sairaalaan, missä kuulin pohjoisessa olevan Aunuslaisia suojeluskunnissa. Määräsin joukkueeni kurssilaisen Tikkasen johdolla pohjoiseen rykmenttiin, jonne muonamme ja varusteemmekin Sortavalassa oli erehdyksessä lähetetty.

Salmiin, Sortavalan 20.5.19. Helsinkiin 26.5.19.

31.5.1919 Kuopioon 18.6. Kajaaniin 24.6. Suomussalmelle Itä-Karjalan Toimituskunnan autonkuljettajana Ministeri Luopajarven käytettävänä 3.8.19 saakka.

31.8.1919 Liityin Kuusamon Suojeluskuntaan.

1919 syksyllä Kuusamon Rajavartioston lukuun tiedustelumatka Paanajärvi, Vartiolampi, Vatajärvi, Tavajärvi.

1920 keväällä Samoin kapt. Laaksosen määräyksestä jääk.vääp. Sunin ja 1 rajavartiiosotilaan kera Tavajärven Siikalasta Oulanka-Vartiolampi-Ukonniemi-Vartiolampi-Paanajärvi.

Vienan retkiä 1920–1921

8.5.1920 Karjalan Väliaikainen hallitus pyysi järjestyspäälliköksi Uhtuan piiriin. En mennyt.

1920 kesällä Pistojärven Komppanian päälliköksi Kiimasvaara, Suvanto, Pistojärvi, Ohta.

17.7.1920 Röhö, Suurenjärven mylly, Katoslampi, Tukkala, Korpijärvi, Kutunen, Makariela, Suvanto, Kiimasvaara – Kuusamo. Retken päällikkönä up. Parviainen jääk. kapt. Henrikson-Mata. Alipäälliköitä vänr. Teira ent. Häggblom muut karjalaisia. Ambulanssi tri. af Heurlin, neidit Järvinen ja Matiskainen.

15.2.1921 15:n miehen retki Parviaisen määräyksestä Kiimasvaara, Suvanto, Akkala, Ohta, Hirvisalmi, Malviainen, Uhtua.

18.–19.2.1921 Takaisin Kuusamoon. Retkeläisiin kajonnut punaupseeri Pitkänen Limingasta sai surmansa erään ryssän sotilaan seurassa.

24.3.1921 Kapt. Laaksosen kehoituksesta Suvanto, Kämpäli

29.3.1921 Kananainen, Kokkosalmi ja takaisin. Ryssien yllättämänä Kokkosalmessa; selvisin kuitenkin.

Karjalan metsäsissien retki 1921–1922

Marraskuun alussa -21. Kuhmoniementä Väisänen, Karjalainen, Kokko ja Marjamäki mukanaan 2 Lewis-konekivääriä ammuksineen Kannaksen kautta Miinoa, Luvajärvi, Kiimasjärvelle.

4.11.1921 Väinämöisen kehoituksesta etelään 1 kk Väisänen ja Marjamäki Tsoolmoon, mutka Liedmaan, edelleen Ondrosenvaara, Jolko, Rukajärvelle, jossa ja lähikylissä olevista hajallisista joukoista muodostimme III/KMS komppanianpäälliköinä Vasiljeff, Karppoff, Kläpikkä ja Maskevits. Miehitimme komppanialla Ondajärven, mutta täytyi siitä luopua muonituksen ja aseiden puutteessa.

Ensimmäisen pataljoonan peräännyttyä Hiisijärvi-Tsirkkakemi. Kellovaaran linjalle saimme määräyksen asettua linjalle Ondrosenvaara-Meru-Jekko-Tiiksi haparoiden yhteyttä kapt. Karhuvaaran joukkoihin Saarenpäässä. Ahkeraa tiedustelua Rukajärvelle. Eräs sellainen Ondajärven suunnalta 2 komppanialla sai ryssät tekemään uloskarkauksen kylästä heidän Ondajärveltä avuksi kiirehtivää rykmenttiään vastaan, meidän vetäydyttyä välistä Tiiksille.

Vihollisen yhdyttyä teki se joulukuun alussa valmistellun ja hyvin johdetun yrityksen asemiamme vastaan Jekossa, mikä juuri torjuttiin koko pataljoonan

ollessa asemissa. Menetyksemme muutamia haavoittuneita mm. kompp. pääll. Kläpikkä.

Ennen joulua sain määräyksen järjestää joukkueen häiritsemään vihollisen selkäyhteyksiä. Luovutin pataljoonan luutn. Juksowskijlle. Kävin Kiimasjärvellä saamassa lähempiä ohjeita. Tsolmoon tuli Iso-Antin Hiihtopataljoona ja III/MSR perääntyi Ondrosenvaaraan.

14.12.1921 Kerättiin joukot III/MSR ja Hiihtopataljoona hyökkäystä varten Rukajärvelle kapt. Jyskeen johdolla. I/MSR:n oli sitä tuettava hyökkäämällä pohjoisesta. Teki hyökkäyksensä vuorokautta ennen taistelukäskyn määräaika, tuli lyödyksi takaisin ja näin sotki koko hyvän yrityksen. Samanaikaisesti komppanianpäällikkö Tuovisen miehittäessä Markkisenvaaran ylitin rintamalinjan Kompakan kohdalla työskennellen vihollisen etappiteillä 2 viikon ajan Kompakka, Viiru, Kliukkola, Oniluvan seuduilla luvatus 40 parhaan miehen sijasta 5 puolikuntoisen kera. Niidenkin yksitellen hävittyä saavuin Kellovaaran, Liedman, Tsolmon kautta Kiimasjärvelle.

31.12.1921 Määrättiin yhtp. Ilmarisen adjutantiksi.

2.1.1922 Nokeus-Pääkönniemi-Piismalahden kautta Tsirkkakemille. Kapt. Jyskeen johtamaan Kellovaaran taisteluun, jossa vihollisella ensi kerran tykistöä mukana KMS alueella. Iltahämäriin mennessä perääntyi vihollinen jättäen noin 50 kaatunutta ja pari vankia, aseita, ammuksia ja useampia raskaita konekiväärejä.

18.1.1922 Ilmarisen mukana Kuhmoniemielle järjestämään Repolan suunnalta saapuvien lisäjoukkojen vastaanottoa.

20.1.1922 Ilmarisen, Talvelan kera Luvajärvelle missä pakolaisilta tiedot Kiimasjärven menetyksestä ja joukkojen perääntymisestä pohjoiseen.

Eteläisten varmistusjoukkojen komentajan käytettäväksi Kontokkiin ja Luvajärvelle lopuksi viikon päivät Vonkajärvellä.

2.2.1922 Kapt. Laineen käskystä peräännyttävä Kostamukseen, jossa 16 miehestäni menetin 10, mutta häiritsi yllättävä tuloni sikäli punaisten täydellistä kylän saartamista, että tie Uhtuan suuntaan jäi miltei avonaiseksi ja sitä peräännyimme illalla Kenttjärven, Alajärven ja Enonsuun kylien kautta Uhtualle luutn. Juksowskijn lopputaistelua johtoon.

5.2.1922 Läksin Uhtualta viime töinäni postin hävittäminen ja pakolaisten avustaminen taipaleelle Jyvälahden, Mölkön, Aajuanlahden ja Vuonnisen kautta Lonkkaan, missä vääpeli Palomäen jääk. luutnanttien Tenhusen ja Hillebrandin kera ohjailimme pakolaisia Suomeen. Siellä saimme tiedon ”läskikapinasta” Kuolajärvellä, siirryimme rajan yli Juntusenrantaan, josta vielä kykenevien miesten kera Tiirovaaraan.

12.2.1922 Panostenhakumatka Suomussalmelle ja perääntyminen joukkojen mukana Kurvisenvaaraan

19.2.1922 Käynti Kuusamossa, Suomussalmelle ja Hyrynsalmelle järjestämään Hyrynsalmen Harjoituskoulua. Opettajina jääk. luutn. Kurri, luutn. Muukkonen ja vänr. Heikkinen.

1.4.–14.5.1922 Sk-upseerikurssilla Tuusulassa.

1.6.1922–1.2.1923 Joukk. joht. ja kompp. päällikkönä Lapuan Koulussa Karjalan pakolaisille. Johtokunnassa: Kosola, Malkamäki, Tiitu, Riipinen. Opettajina aluksi luutn. Kurri, vääpelit Palomäki ja Bäck sekä Ahava.

Myöhemmin **1.10.1922** Johtajina Riipinen, opettajina jääk. luutn. L. Veijola, kornetti M. Raappana, Sk-ups. Laine ja Ahava, väöp. Javanainen, Suonula. Kansalaisopetusta avusti joukko lapualaisia ylioppilaita. Kurssilaisia aluksi 35. 1.10. noin 70, jotka kurssin loputtua siirtyivät siviiliin maanviljelyskouluihin, kansanopistoihin, jopa oppikouluihinkin.

Kertomukseni on laadittu etupäässä muistista, sillä osa aineksista KMS arkistossa, osan olen lähettänyt Y. E:n Sotahistorialliselle Toimistolle 10.11.1933 ja 8.6.1934. Eri retkillä julkaistujen kirjojen puutteessa ja kun en ole tavannut mukana olleita ovat tietoni ja päiväykseni tarkistamattomia, vaikkakin vain varmimmat niistä olen merkinnyt.

Utti 7.3.1936

Lentokonemekaanikko Paavo Ahava